

Міністерство освіти і науки України

**Модельна навчальна програма
курсу за вибором «Професії» для учнів та учениць 8–9 класів
закладів загальної середньої освіти**

Авторки: Протасова Н.Г., Полторак В.В., Молчанова Ю.О.,
Балабуст Н.Ю., Гриньова М.В., Борер К., Вайдінгер В.

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.05.2026 № 819)

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Реалізація реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» зумовлює потребу в створенні умов для розвитку в учнів та учениць здатності до усвідомленого вибору подальшої освітньо-професійної траєкторії на етапі завершення здобуття базової середньої освіти (8–9 класи).

У цьому контексті професійна зорієнтованість учнів та учениць розглядається як складова соціальних компетентностей й охоплює знання про світ професій і ринок праці, здатність до критичного мислення й ухвалення виважених рішень щодо вибору майбутньої професії, а також готовність до самореалізації, відповідальної трудової діяльності та ефективної соціальної взаємодії у професійному середовищі.

Модельну навчальну програму курсу за вибором «Професії» для учнів та учениць 8–9 класів закладів загальної середньої освіти (далі – курс «Професії») розроблено з урахуванням Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (зі змінами), та Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 року № 235.

Курс «Професії» передбачений для реалізації у другому циклі базової середньої освіти як **вибірковий освітній компонент соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі** та спрямований на досягнення обов'язкових результатів навчання цієї галузі, зокрема формування самоусвідомлення, здатності до соціальної взаємодії, відповідального ставлення до власного життя та професійної зорієнтованості як складової життєвої компетентності учня / учениці.

Актуальність запровадження курсу «Професії» посилюється положеннями Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025–2030 роки. Концепція акцентує увагу на ранній та системній підтримці учнівства у виборі власної освітньо-професійної траєкторії, розвитку самозарадності, відповідальності й здатності управляти персональним кар'єрним розвитком, що безпосередньо узгоджується з метою і завданнями курсу «Професії».

Концепція курсу «Професії» ґрунтується на розумінні професійної орієнтації як безперервного процесу самопізнання, дослідження особистих професійних можливостей та ухвалення рішень щодо власної освітньо-професійної траєкторії. Відповідно курс структуровано за трьома взаємопов'язаними компонентами: самопізнання; дослідження світу професій і ринку праці; професійно орієнтований практичний досвід і рефлексія.

Особливості курсу «Професії» полягають у його практикоорієнтованому, партисипативному та партнерському характері, що забезпечує зв'язок освітнього процесу з реальним ринком праці, зокрема через використання потенціалу партнерської взаємодії «освіта – влада – роботодавці», та спрямованість на усвідомлене освітньо-професійне самовизначення учнів і

учениць.

Мета курсу – формування в учнів і учениць здатності до усвідомленого професійного самовизначення та обґрунтованого планування власної освітньо-професійної траєкторії як передумови соціальної самореалізації на етапі завершення базової середньої освіти.

Завдання курсу:

- сформувати цілісне розуміння світу професій, умов професійної діяльності та ролі праці у забезпеченні особистого й суспільного добробуту;
- сформувати вміння орієнтуватися у системі нормативно-правового регулювання сфери праці та застосовувати відповідні положення нормативних актів у практичних ситуаціях;
- розвинути здатність досліджувати ринок праці, зокрема на рівні територіальної громади, з урахуванням сучасних соціально-економічних і воєнних трансформацій;
- сформувати вміння аналізувати професійні можливості з урахуванням принципів рівного доступу, інклюзивності та безбар'єрності;
- розвинути здатність планувати індивідуальну освітньо-професійну траєкторію з урахуванням змінності ринку праці та власної активної ролі у її побудові;
- забезпечити розвиток умінь соціальної взаємодії, відповідальної поведінки та комунікації в різноманітному й соціально чутливому професійному середовищі;
- сприяти самопізнанню та усвідомленню учнями і ученицями власних ціннісних орієнтацій, професійних інтересів і розвитку особистісного потенціалу;
- сформувати усвідомлене ставлення до професійного вибору та розуміння взаємозв'язку між професійною реалізацією, особистісним розвитком і якістю життя.

Очікувані результати навчання. У результаті навчання учень / учениця:

- пояснює та порівнює особливості різних професій, аналізує умови професійної діяльності та роль праці у забезпеченні особистого й суспільного добробуту;
- орієнтується в основних положеннях нормативно-правового регулювання сфери праці та застосовує їх для пояснення практичних ситуацій, пов'язаних із працевлаштуванням;
- досліджує можливості працевлаштування, зокрема в територіальній громаді, аналізує потреби ринку праці з урахуванням сучасних соціально-економічних і воєнних трансформацій;
- аналізує професійні можливості з урахуванням принципів рівного доступу, інклюзивності та безбар'єрності, пояснює значення недискримінаційних практик у сфері праці;
- обґрунтовує вибір та планує власну освітньо-професійну траєкторію з урахуванням особистих інтересів, можливостей і змінності ринку праці;

- взаємодіє з іншими в навчальних і професійно орієнтованих ситуаціях, демонструючи повагу, відповідальність і здатність до конструктивної комунікації;
- здійснює самоаналіз власних здібностей, інтересів, цінностей і ресурсів, визначає свої сильні сторони та використовує ці знання для формування і коригування власних освітньо-професійних намірів;
- обґрунтовує власне ставлення до професійного вибору, пояснює взаємозв'язок між професійною реалізацією, особистісним розвитком і якістю життя.

Мета і завдання курсу ґрунтуватися на ціннісних орієнтирах, окреслених державними стандартами повної загальної середньої освіти. Реалізація завдань курсу сприятиме формуванню в учнів та учениць ключових компетентностей у контексті усвідомленого професійного самовизначення, планування освітньо-професійної траєкторії та відповідального ставлення до власного й суспільного добробуту. Курс також спрямований на розвиток наскрізних для всіх ключових компетентностей умінь, необхідних для усвідомленого освітньо-професійного самовизначення.

Зміст курсу структуровано у шість розділів. Питання безбар'єрності, інклюзивності та рівних можливостей професійної реалізації наскрізно інтегровано в усі розділи курсу з урахуванням різноманітності соціального досвіду. Зміст курсу також враховує трансформації ринку праці в умовах війни та післявоєнного відновлення України й формує готовність до взаємодії в соціально чутливому професійному середовищі.

У 8 класі курс охоплює три розділи:

Розділ 1. Вступ до світу професій. Розділ спрямовано на формування в учнів та учениць початкового уявлення про світ професій, аналіз власних сильних сторін, ціннісних орієнтирів і професійних інтересів, а також визначення індивідуальних освітніх запитів.

Розділ 2. Розуміння світу професій. Розділ спрямовано на формування в учнів і учениць усвідомленого розуміння світу професій і ринку праці в їх економічному та соціальному вимірах через ознайомлення з різними професійними сферами, умовами професійної діяльності й оплати праці.

Розділ 3. Професійні та кар'єрні можливості. Розділ спрямовано на формування в учнів і учениць цілісного уявлення про професійні та кар'єрні можливості в їх соціально-економічному й особистісному вимірах через осмислення ставлення до праці та професійного успіху, аналіз чинників доступу до зайнятості, ознайомлення з економічними процесами та умовами ринку праці.

У 9 класі передбачено вивчення трьох розділів курсу:

Розділ 4. Дослідження ринку праці в моїй громаді. Розділ спрямовано на формування в учнів і учениць здатності досліджувати місцевий ринок праці та співвідносити його можливості з власними освітніми й професійними намірами через аналіз структури зайнятості й запиту на професії в громаді.

Розділ 5. Мій перший професійний досвід. Розділ спрямовано на набуття учнями і ученицями досвіду первинної професійної взаємодії та його

осмислення через підготовку мотиваційного листа та резюме (CV), планування проходження співбесіди, участь у візитах (екскурсіях) і/або стажуванні, рефлексію набутого досвіду та його представлення під час ярмарку «Професії».

Розділ 6. Презентація мого досвіду та планування кар'єри. Розділ спрямовано на узагальнення та осмислення учнями і ученицями набутого навчального й професійно орієнтованого досвіду, а також конкретизацію власного освітньо-професійного вибору після завершення 9 класу.

Курс «Професії» реалізується протягом двох навчальних років (8–9 класи), охоплюючи 61 тему в межах 70 навчальних годин. Навчальне навантаження становить 35 годин на рік (1 година на тиждень) у кожному класі. Водночас за рішенням педагогічної ради закладу загальної середньої освіти курс «Професії» може викладатися лише у 8-му або 9-му класі. У такому разі навчальне навантаження у відповідному класі становить 70 навчальних годин на рік (2 години на тиждень).

Особливості організації освітнього процесу визначаються гнучкою структурою модельної навчальної програми, що дає змогу адаптувати зміст і темп навчання до освітніх потреб учнів і учениць. Розподіл навчальних годин за розділами не регламентується: учитель / учителька самостійно визначає тривалість опрацювання тем і може варіювати їх послідовність у межах розділів. За потреби допускається інтеграція окремих тем за умови забезпечення досягнення очікуваних результатів навчання. Частина навчального часу передбачена як резервна і може використовуватися для поглибленого опрацювання окремих тем та організації практикоорієнтованої діяльності (візити (екскурсії), стажування, ярмарок «Професії» тощо).

Освітній процес під час реалізації курсу організовується з урахуванням сучасних європейських практик профорієнтаційної освіти (зокрема курсу «JOBS» (Job Orientation Training in Businesses and Schools), створеного експертами Zurich University of Teacher Education (Швейцарія) й апробованого у Румунії та Молдові) й передбачає дотримання таких принципів: безпечне й доброзичливе освітнє середовище, доступність та інклюзивність освітнього процесу, урахування різноманітності учнівського досвіду, усвідомленість навчальних цілей, зв'язок із реальним життям і ринком праці, диференціація та персоналізація навчання, гнучке планування освітнього процесу, навчання на основі виконання практичних завдань, співпраця та взаємонавчання, коучинговий підхід до фасилітації обговорень, індивідуальний супровід і формувальне оцінювання, використання інклюзивних мовних норм.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

8 клас

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст курсу за вибором	Пропоновані види навчальної діяльності
Розділ 1. Вступ до світу професій		
Учень / учениця: знає мету та основні завдання курсу «Професії»; визначає ключові ідеї, що відображають зміст і спрямування курсу; розуміє очікувані результати курсу «Професії» та їх значення для власної професійної зорієнтованості; визначає власну навчальну мету з професійної орієнтації; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 1. Вступ. Цілі курсу «Професії» Мета, завдання та очікувані результати курсу «Професії». Зміст і логіка побудови курсу. Очікування учнів і учениць від проходження курсу. Особиста навчальна мета з професійної орієнтації	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо мети, завдань і логіки курсу «Професії» з актуалізацією очікувань учнів і учениць. Дискусія в малих групах: осмислення ключових ідей курсу та їх співвіднесення з особистим досвідом. Індивідуальна рефлексія з елементами цілепокладання для формулювання навчальної мети з професійної орієнтації
Учень / учениця: називає різні професії з власного соціального оточення; розрізняє та описує основні професійні сфери; класифікує професії за професійними сферами; характеризує основні умови доступу до різних видів професійної діяльності; аналізує свої інтереси щодо різних професійних сфер; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 2. Різноманітність професій Різноманіття сучасних професій. Класифікація професій за сферами діяльності. Актуалізація окремих професій під впливом сучасних суспільних викликів. Різні умови доступу до професійної діяльності та можливості її здійснення. Рефлексія власних інтересів щодо професійної діяльності	Інтерактивна вправа з елементами мозкового штурму: актуалізація професій із власного соціального оточення та первинне осмислення професійних інтересів. Робота в малих групах: класифікація професій за сферами діяльності з аргументацією обраних підходів. Колективне обговорення різноманітності професійних сфер, умов доступу до професійної діяльності та їх зв'язку з індивідуальними інтересами учнів і учениць
Учень / учениця:	Тема 3. Створюємо портфоліо та	Інтерактивна лекція з елементами

усвідомлює роль портфоліо як інструменту самопізнання та професійного самовизначення; пояснює структуру та основні правила ведення портфоліо; створює та персоналізує своє портфоліо; формулює початкові цілі професійної орієнтації; здійснює первинну рефлексію власної готовності до вибору освітньо-професійної траєкторії; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	визначаємо особисті цілі Портфоліо як інструмент самопізнання та професійної орієнтації. Освітні і професійні наміри. Готовність до освітньо-професійного вибору. Структура й правила ведення портфоліо	обговорення щодо ролі портфоліо як інструменту самопізнання та професійного самовизначення. Дискусія в малих групах: осмислення значення цілепокладання та рефлексії в процесі освітньо-професійного самовизначення. Індивідуальна практична робота: створення та персоналізація портфоліо з елементами рефлексії та формулювання початкових цілей професійної орієнтації
Учень / учениця: пояснює сутність компетентностей та їх основні складові; визначає прояви компетентностей у повсякденному житті; аналізує власні компетентності на основі життєвих прикладів; створює індивідуальний профіль компетентностей (павутинну діаграму); співвідносить отримані результати самооцінки з попередніми уявленнями про власні сильні сторони; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 4. Як я бачу себе – і як мене бачать інші Поняття компетентностей та їхні складові. Різноманітність індивідуальних особливостей і досвіду як чинник формування компетентностей. Зміст і структура ключових компетентностей. Павутинна діаграма як інструмент самооцінки компетентностей	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо сутності компетентностей, їх структури та проявів у повсякденному житті. Індивідуальна практична робота: аналіз власного досвіду та побудова індивідуального профілю компетентностей (павутинної діаграми). Дискусія в малих групах: представлення результатів самооцінки, їх співвіднесення з попередніми уявленнями та взаємне коментування
Учень / учениця: надає й отримує конструктивний зворотний зв'язок у парній взаємодії; аргументовано висловлює власну позицію та дотримується правил конструктивної комунікації; порівнює свій профіль компетентностей із	Тема 5. Зворотний зв'язок: що говорять інші про мої компетентності Конструктивний зворотний зв'язок як ресурс самопізнання та розвитку. Особливості комунікації в парній взаємодії. Повага до індивідуальних особливостей і досвіду під час надання зворотного зв'язку.	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо принципів конструктивного зворотного зв'язку та правил ефективної комунікації. Парна робота (взаємооцінювання): обмін профілями компетентностей, надання й отримання конструктивного зворотного

баченням інших; визначає сильні сторони та зони розвитку у власному профілі компетентностей; здійснює рефлексію отриманого зворотного зв'язку та визначає напрями подальшого розвитку; [9 СЗО 4.4.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Зовнішня оцінка профілю компетентностей. Сильні сторони та зони розвитку у профілі компетентностей	зв'язку, співвіднесення власного самосприйняття з баченням партнера / партнерки. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: аналіз отриманого зворотного зв'язку, уточнення профілю компетентностей і визначення напрямів подальшого розвитку
Учень / учениця: визначає власні сильні сторони на основі самооцінки та отриманого зворотного зв'язку; пояснює способи прояву сильних сторін у навчанні та повсякденній діяльності; візуалізує особисті ресурси у вигляді ментальної карти; надає й отримує доброзичливий письмовий зворотний зв'язок; здійснює рефлексію щодо власних ресурсів і можливостей подальшого розвитку; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 6. Я та мої сильні сторони Сильні сторони як складники особистісних ресурсів. Різні способи прояву сильних сторін у навчанні та щоденній діяльності. Сильні сторони та зони подальшого розвитку. Ментальна карта як інструмент візуалізації особистих ресурсів. Письмовий зворотний зв'язок як інструмент особистісного розвитку	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо сутності сильних сторін як складників особистісних ресурсів і способів їх прояву в різних видах діяльності. Індивідуальна практична робота: аналіз результатів самооцінки та зворотного зв'язку і <i>створення ментальної карти сильних сторін</i> із подальшою рефлексією. Робота в малих групах (взаємооцінювання): ознайомлення з ментальними картами, надання доброзичливого письмового зворотного зв'язку та обговорення сильних сторін і можливостей їх розвитку
Учень / учениця: визначає власні сфери інтересів на основі особистих уподобань і досвіду; аналізує улюблені види діяльності та співвідносить їх із відповідними сферами інтересів; візуалізує індивідуальний профіль інтересів; пояснює вплив життєвого досвіду на	Тема 7. Я та мої інтереси Особисті інтереси та сфери зацікавлень. Улюблені заняття та види діяльності. Зв'язок інтересів із повсякденною діяльністю. Вплив життєвого досвіду (зокрема пов'язаного з воєнними подіями) на формування інтересів. Індивідуальний профіль інтересів та його	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо сутності особистих інтересів, їх формування та зв'язку з повсякденною діяльністю. Індивідуальна практична робота: визначення сфер інтересів, аналіз улюблених видів діяльності та <i>створення індивідуального профілю інтересів (з використанням візуалізації)</i>.

формування та зміну власних інтересів; здійснює рефлексію щодо розвитку та змін власних інтересів; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.2]	візуалізація	Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення динаміки власних інтересів і впливу життєвого досвіду на їх формування
Учень / учениця: порівнює та аналізує власні інтереси з інтересами однокласників і однокласниць; аргументовано висловлює власну позицію та ставить запитання щодо інтересів інших; пояснює вплив соціального контексту, рольових моделей і життєвого досвіду на формування інтересів; аналізує рівні можливості реалізації інтересів у різних умовах; усвідомлює вплив соціальних і гендерних стереотипів на формування інтересів і вибір професії; [9 СЗО 4.4.1]; [9 СЗО 4.6.2]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 8. Мої інтереси та інтереси інших Індивідуальні та колективні інтереси. Розподіл інтересів у групі та його інтерпретація. Рольові моделі та особистий досвід у формуванні інтересів. Вплив соціального контексту та життєвого досвіду в умовах воєнного часу на формування інтересів і вибір професії. Соціальні та гендерні стереотипи у виборі сфер зацікавлення. Рівні можливості реалізації інтересів у різних умовах	Індивідуальна практична робота: визначення власних пріоритетних сфер інтересів, підготовка запитань до обговорення та рефлексія щодо їх формування в соціальному контексті. Аналітичне обговорення в малих групах: порівняння інтересів, виявлення спільних і відмінних тенденцій та їх інтерпретація. Колективне обговорення: осмислення впливу соціальних і гендерних стереотипів, рольових моделей і умов доступу до реалізації інтересів
Учень / учениця: структурує інформацію про власні компетентності, сильні сторони та інтереси; добирає переконливі приклади для представлення власних компетентностей; готує усну самопрезентацію з урахуванням мети та особливостей аудиторії; оцінює власну готовність до публічного виступу та визначає її складові; здійснює самооцінку власних ресурсів і визначає напрями саморозвитку; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 9. Готуємося до самопрезентації Самопрезентація як спосіб представлення власних ресурсів і досягнень. Узагальнений профіль компетентностей, сильних сторін та інтересів. Структура та логіка побудови самопрезентації. Врахування різних способів представлення власного досвіду та можливостей. Готовність до публічного виступу та її складові	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо структури, логіки та особливостей побудови самопрезентації з урахуванням мети та аудиторії Індивідуальна практична робота: узагальнення інформації про власні компетентності, сильні сторони та інтереси і добір переконливих прикладів для самопрезентації. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: планування самопрезентації, самооцінка готовності до публічного виступу та визначення напрямів саморозвитку

Учень / учениця: здійснює усну самопрезентацію власних компетентностей, сильних сторін та інтересів; дотримується логічної структури та чіткості мовлення під час виступу; надає й отримує конструктивний зворотний зв'язок у малій групі з урахуванням індивідуальних особливостей і досвіду інших; здійснює рефлексію власного досвіду публічного виступу та отриманих відгуків; [9 СЗО 4.4.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 10. Самопрезентація: представляємо себе Самопрезентація як форма публічного виступу. Структура, стиль і чіткість усного виступу. Конструктивний зворотний зв'язок як ресурс удосконалення самопрезентації. Чутливість до різного життєвого досвіду та індивідуальних особливостей під час самопрезентації та надання зворотного зв'язку. Сильні сторони виступу та зони для вдосконалення	Практична робота в малих групах: проведення усної самопрезентації з дотриманням визначеної структури та вимог до публічного виступу. Робота в малих групах (взаємооцінювання): активне слухання, постановка запитань і надання конструктивного зворотного зв'язку за визначеними критеріями. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення досвіду публічного виступу, аналіз отриманого зворотного зв'язку та визначення напрямів удосконалення самопрезентації
Учень / учениця: аналізує попередні записи у власному портфоліо; уточнює й оновлює особисті цілі з урахуванням набутого досвіду та змін життєвих обставин; формулює відкриті запитання, пов'язані з вибором освітньо-професійної траєкторії; усвідомлює динаміку власних поглядів і поступ у професійному самовизначенні; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 11. Уточнюємо особисті цілі та оновлюємо портфоліо Власний досвід і навчальні результати. Портфоліо як інструмент довготривалого самопізнання та планування. Особисті цілі освітньо-професійного самовизначення. Врахування змін життєвих обставин і власного досвіду, зокрема в умовах воєнного часу, під час планування освітньо-професійної траєкторії. Ключові запитання для подальшого освітньо-професійного вибору	Індивідуальна практична робота: аналіз попередніх записів у портфоліо, рефлексія змін у поглядах і цілях та їх уточнення з урахуванням набутого досвіду. Дискусія в малих групах: обмін результатами рефлексії, порівняння динаміки особистих цілей і формулювання запитань щодо подальшого освітньо-професійного вибору. Колективне обговорення: узагальнення ключових висновків і осмислення поступу в професійному самовизначенні
Учень / учениця: аналізує власні щоденні дії та мотиви їх виконання; розрізняє діяльність, зумовлену зовнішніми вимогами, і діяльність, обрану за власним	Тема 12. Мої дії: що потрібно робити і що я люблю робити? Аналіз щоденних дій як інструмент самопізнання. Внутрішні мотиви та зовнішні вимоги у	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо аналізу щоденних дій, внутрішніх і зовнішніх мотивів діяльності та їх впливу на особистісний розвиток. Індивідуальна практична робота: аналіз

бажанням; оцінює баланс між діяльністю типу «треба» і «хочу» у власному повсякденному житті; візуалізує власні дії та мотиви у формі персональної ментальної карти; здійснює рефлексію щодо впливу щоденних дій на емоційний стан і особистісний розвиток; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]	щоденній діяльності. Вплив емоційного стану та життєвих обставин на щоденну діяльність і мотивацію. Індивідуальні відмінності у можливостях і темпі виконання певної діяльності. Баланс між «треба» і «хочу» у повсякденному житті. Ментальна карта як спосіб візуалізації власних дій і мотивів	власних щоденних дій, їх розмежування за мотиваційними чинниками та <i>створення персональної ментальної карти</i>. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: осмислення впливу щоденної діяльності на емоційний стан і баланс між «треба» і «хочу»
Учень / учениця: описує структуру власного типового дня та щоденної діяльності; аналізує розподіл часу між навчанням, відпочинком та іншими видами діяльності; визначає дії, що сприяють відновленню енергії або спричиняють виснаження; оцінює баланс між різними видами діяльності з урахуванням потреби у відновленні; здійснює рефлексію власного способу життя; [9 СЗО 1.1.1]; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]	Тема 13. Що я роблю протягом дня, упродовж тижня? Повсякденна діяльність та організація часу. Джерела енергії та чинники виснаження. Урахування потреби у відновленні та підтримці внутрішнього ресурсу відповідно до індивідуальних особливостей і життєвих обставин. Баланс між навчанням, відпочинком та іншими видами діяльності. Особистий спосіб життя та його особливості	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо організації повсякденної діяльності, розподілу часу та чинників, що впливають на рівень енергії й відновлення. Індивідуальна практична робота: <i>аналіз структури власного типового дня</i>, визначення основних видів діяльності та оцінювання їх впливу на емоційний стан і ресурс. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: узагальнення висновків щодо власного способу життя та визначення можливостей його оптимізації
Розділ 2. Розуміння світу професій		
Учень / учениця: пояснює основні причини прагнення підлітків до заробітку; характеризує основні правові можливості працевлаштування підлітків в Україні; аналізує власне ставлення до поєднання навчання і роботи, визначаючи переваги та	Тема 14. Чому підлітки хочуть заробляти гроші? Мотивація підлітків до заробітку: фінансова, соціальна, особиста. Вплив сучасних суспільних умов, зокрема умов воєнного часу, на мотивацію до праці та заробітку.	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо мотивації підлітків до заробітку, правових можливостей працевлаштування та переваг і ризиків поєднання навчання і роботи. Індивідуальна дослідницька діяльність: формулювання власної позиції, пошук і

можливі ризики; формулює усвідомлені висновки щодо можливостей поєднання навчання і трудової діяльності; презентує результати власного дослідження та здійснює рефлексію; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 3.3.1]; [9 СЗО 3.4.1]; [9 СЗО 4.9.2]	Правові можливості працевлаштування підлітків в Україні. Різні можливості доступу до праці залежно від життєвих обставин та індивідуальних умов. Переваги та ризики поєднання навчання і роботи. Ставлення до праці та заробітку	аналіз інформації та <i>створення творчого продукту (есе, ментальна карта, колаж, інфографіка)</i>. Презентація результатів у форматі «прогулянки галереєю» з елементами обговорення. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власного ставлення до поєднання навчання і роботи
Учень / учениця: актуалізує власні уявлення та знання про різні професії; співвідносить професії зі своїми інтересами та уподобаннями; виявляє спільні й відмінні професійні інтереси у парній взаємодії; визначає власні професійні орієнтири з урахуванням нової інформації; презентує результати спільної роботи та здійснює рефлексію; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 3.4.1]	Тема 15. Що я знаю про професії? Різноманіття професій і сфер діяльності. Різноманітність умов виконання професійної діяльності. Актуалізація професій під впливом сучасних суспільних викликів. Професії та особисті інтереси у взаємозв'язку. Професійні уподобання учнівського колективу і спільні тенденції. Власні професійні орієнтири з урахуванням нової інформації	Робота в парах (обмін інформацією): актуалізація уявлень про професії, співвіднесення їх із власними інтересами та визначення спільних і відмінних професійних уподобань. Парна практична робота: <i>створення візуальних образів обраних професій і підготовка невербальної презентації</i>. Інтерактивна вправа (презентація з елементами гри): представлення професій, їх відгадування та обговорення зробленого вибору. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власних професійних інтересів і можливих напрямів професійного самовизначення
Учень / учениця: пояснює чинники, що відрізняють одну професію від іншої; коректно використовує професійні терміни для опису різних видів праці; наводить приклади, що ілюструють специфіку професійної діяльності;	Тема 16. Які особливості має кожна робота? Базові терміни для опису різних видів праці. Чинники, що визначають специфіку професій. Прояви професійної специфіки в реальній діяльності.	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо чинників, що визначають специфіку професій, та базових термінів для опису різних видів праці. Індивідуальна практична робота: формулювання визначень професійних термінів і добір прикладів, що ілюструють

характеризує різні умови організації праці та доступності робочого середовища; усвідомлює значення професійних особливостей для обґрунтованого вибору професії; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 3.3.1]	Різні умови організації праці та доступності професійного середовища. Професійна діяльність в умовах змін і невизначеності, зокрема в умовах воєнного часу. Особливості професій у контексті професійного самовизначення	специфіку професійної діяльності. Дискусія в малих групах: порівняння, уточнення й коригування сформульованих визначень та прикладів. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: осмислення значення професійних особливостей для обґрунтованого вибору професії
Учень / учениця: визначає основні статті щомісячних витрат дорослої людини; порівнює власні уявлення про витрати з реальними даними; аналізує зв'язок між рівнем витрат і необхідним рівнем доходу; пояснює вплив індивідуальних життєвих обставин на структуру витрат; узагальнює власні висновки щодо особистих фінансових потреб; [9 СЗО 4.5.1]; [9 СЗО 4.9.1]; [9 СЗО 4.9.2]	Тема 17. Якими є базові витрати на життя? Джерела інформації про вартість життя. Структура щомісячних витрат дорослої людини. Зв'язок між рівнем доходу та витратами. Вплив індивідуальних життєвих обставин на структуру витрат. Зміни у структурі витрат і фінансових потреб у сучасних умовах, зокрема в умовах воєнного часу. Фінансові аспекти професійного самовизначення	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо структури щомісячних витрат, джерел інформації про вартість життя та зв'язку між доходами і витратами. Індивідуальна дослідницька діяльність: оцінювання власних (або змодельованих) витрат, пошук і аналіз інформації з відкритих джерел та через опитування, а також порівняння отриманих даних. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: узагальнення висновків щодо власних фінансових потреб і необхідного рівня доходу
Учень / учениця: описує відмінності в рівні оплати праці в різних професіях; пояснює чинники, що впливають на оплату праці (кваліфікація, складність роботи, відповідальність, умови праці, попит і пропозиція тощо); аналізує взаємозв'язок між попитом на професію та рівнем оплати праці; аналізує взаємозв'язок між рівнем освіти, професійними компетентностями та	Тема 18. Чому існують суттєві відмінності в оплаті праці? Уявлення про рівень оплати праці у різних професіях. Економічні чинники формування заробітної плати. Залежність оплати праці від кваліфікації, досвіду, умов і характеру роботи. Взаємозв'язок між попитом на професію та рівнем оплати праці. Вплив сучасних соціально-економічних	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо чинників формування оплати праці та відмінностей у рівні заробітної плати в різних професіях. Робота в малих групах (аналітична справа): ранжування професій за передбачуваним рівнем оплати праці, визначення чинників такого розподілу та аргументування ухвалених рішень. Колективне обговорення: узагальнення причин відмінностей в оплаті праці та

оплатою праці; робить узагальнені висновки щодо причин різниці в оплаті праці; [9 СЗО 4.5.1]; [9 СЗО 4.9.1]; [9 СЗО 4.9.2]	змін, зокрема в умовах воєнного часу, на рівень оплати праці та затребуваність професій	встановлення взаємозв'язку між освітою, компетентностями і рівнем доходу. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення чинників, що впливають на рівень доходу в обраній професії
Учень / учениця: розрізняє економічне пояснення відмінностей в оплаті праці та їх моральну оцінку; аналізує поняття справедливості в оплаті праці; аргументовано висловлює власну позицію щодо соціальної нерівності в оплаті праці; пояснює вплив різних умов доступу до праці на можливості професійної реалізації; співвідносить рівень оплати праці із суспільною значущістю професії та власними ціннісними орієнтирами; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 3.4.1]; [9 СЗО 4.5.1]	Тема 19. Відмінності в оплаті праці – наскільки це справедливо? Поняття справедливості в оплаті праці. Соціальна значущість професій і рівень оплати праці. Нерівність доходів у суспільстві та її можливі наслідки. Різні умови доступу до праці та можливості професійної реалізації. Дохід як один із критеріїв професійного вибору	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо поняття справедливості в оплаті праці, соціальної значущості професій і нерівності доходів. Робота в малих групах (аналіз кейсів): обговорення проблемних ситуацій, формулювання та аргументація позицій щодо справедливості відмінностей в оплаті праці. Колективне обговорення: представлення різних позицій і осмислення взаємозв'язку між рівнем оплати праці, суспільною значущістю професій та власними ціннісними орієнтирами. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власного ставлення до диференціації оплати праці та її місця в системі професійних пріоритетів
Учень / учениця: пояснює структуру заробітної плати (нарахована та виплачена сума); характеризує призначення податків і їхню роль у забезпеченні функціонування держави й громади; аналізує ризики неофіційного працевлаштування для працівника /	Тема 20. З чого складається зарплата? Поняття заробітної плати: нарахована та фактично виплачена сума. Складові заробітної плати (основна частина, доплати, премії). Податкові відрахування та їхнє суспільне призначення. Офіційна і неофіційна трудова діяльність.	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо структури заробітної плати, податкових відрахувань та ролі податків у функціонуванні держави й громади. Робота в парах (взаємонавчання): пояснення складових заробітної плати, обговорення призначення податків і

працівниці; пояснює значення безпечних і доступних умов праці для працівника / працівниці; формулює особисту позицію щодо офіційної та неофіційної трудової діяльності; [9 СЗО 3.3.1]; [9 СЗО 4.9.1]; [9 СЗО 4.9.2]	Ризики та можливі наслідки неофіційної роботи для працівника / працівниці. Ризики неофіційної зайнятості в різних життєвих умовах та їх можливі наслідки. Значення безпечних і доступних умов праці для працівників / працівниць	порівняння переваг та ризиків офіційної й неофіційної трудової діяльності. Колективне обговорення: аналіз наслідків неофіційної зайнятості для працівника / працівниці та суспільства і узагальнення висновків. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: формулювання особистої позиції щодо офіційної та неофіційної трудової діяльності
Учень / учениця: аналізує результати виконаних завдань у портфоліо; узагальнює висновки щодо власних інтересів, сильних сторін і професійних пріоритетів; обмінюється спостереженнями в парній взаємодії; враховує власні можливості та умови доступу до професійної діяльності під час визначення професійних пріоритетів; визначає зміни у власному баченні подальшої освітньо-професійної траєкторії; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 3.4.1]; [9 СЗО 4.9.2]	Тема 21. Уточнюємо професійні пріоритети та оновлюємо портфоліо Власні інтереси, сильні сторони та професійні орієнтири. Врахування змін життєвих обставин і власного досвіду, зокрема в умовах воєнного часу, під час уточнення професійних пріоритетів. Врахування власних можливостей і умов доступу до професійної діяльності під час професійного вибору. Парна взаємодія як ресурс уточнення індивідуальних висновків. Подальші кроки у професійному самовизначенні	Індивідуальна практична робота: перегляд і систематизація матеріалів портфоліо, узагальнення висновків щодо власних інтересів, сильних сторін і професійних пріоритетів. Обговорення в парах: обмін спостереженнями, уточнення позицій через запитання та співвіднесення власних висновків із думкою партнера / партнерки. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення змін у баченні власної освітньо-професійної траєкторії та визначення подальших кроків
Розділ 3. Професійні та кар'єрні можливості		
Учень / учениця: аналізує мотиваційні чинники професійної діяльності та їх вплив на ставлення до праці; порівнює роботу як джерело доходу і як можливість самореалізації;	Тема 22. Чи достатньо просто мати роботу? Мотиваційні чинники професійної діяльності. Робота як джерело доходу та простір	Індивідуальна практична робота: читання та аналіз тексту з виокремленням ключових понять, пов'язаних із мотивацією професійної діяльності та ставленням до праці.

аргументовано висловлює власне бачення ролі праці в життєвій стратегії; співвідносить професійні наміри з особистими цінностями, життєвими пріоритетами та умовами професійного середовища; [9 СЗО 4.8.1]; [9 СЗО 4.8.2]	самореалізації. Емоційний комфорт і відчуття сенсу в професійній діяльності. Врахування різних умов професійної діяльності та індивідуальних потреб працівників / працівниць. Роль безпечного та підтримувального професійного середовища для самореалізації людини. Професійний вибір у контексті особистих цінностей і життєвих пріоритетів	Колективне обговорення: зіставлення різних поглядів на роль праці як джерела доходу і простору самореалізації та аргументоване висловлення власної позиції. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення ролі праці у власній життєвій стратегії та співвіднесення професійних намірів із особистими цінностями
Учень / учениця: аналізує прояви гендерної нерівності у професійній сфері на основі фактів і статистичних даних; пояснює причини розбіжностей між формальною рівністю прав і реальною практикою; визначає вплив гендерних стереотипів на професійний вибір; аналізує вплив соціальних стереотипів і бар'єрів (зокрема пов'язаних зі станом здоров'я) на професійний вибір та можливості кар'єрної реалізації; формулює узагальнені висновки та співвідносить їх із власними уявленнями про професійні можливості; [9 СЗО 1.2.1]; [9 СЗО 1.3.2]; [9 СЗО 4.8.2]	Тема 23. Чоловіки й жінки у світі професій: (не)рівні можливості? Гендерна рівність у професійній сфері: нормативні засади та реальні практики. Причини та прояви нерівності у професійній сфері (гендерної, соціальної, пов'язаної зі станом здоров'я та іншими чинниками). Стереотипи щодо «чоловічих» і «жіночих» професій, уявлення про обмеження можливостей окремих груп та їх вплив на професійний вибір. Рівний доступ до професійної діяльності та кар'єрного зростання як умова безбар'єрного ринку праці	Індивідуальна практична робота: читання й аналіз інформаційних матеріалів, виокремлення ключових фактів і статистичних даних щодо гендерної та соціальної нерівності у професійній сфері. Аналітичне обговорення в малих групах: інтерпретація отриманих даних, аналіз впливу стереотипів і бар'єрів на професійний вибір та підготовка спільної позиції. Презентація результатів у малих групах з елементами обговорення: узагальнення висновків і осмислення значення рівних можливостей у професійному самовизначенні. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: співвіднесення отриманих висновків із власними уявленнями про професійні можливості
Учень / учениця: формулює та аргументує різні позиції	Тема 24. Чому чоловіки та жінки заробляють по-різному?	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо гендерних відмінностей

щодо гендерних відмінностей в оплаті праці; аналізує економічні, соціальні та культурні чинники різниці в оплаті праці жінок і чоловіків; аналізує вплив умов професійної реалізації на відмінності в оплаті праці; бере участь у колективній дискусії, дотримуючись правил конструктивного діалогу; формулює висновки щодо причин відмінностей в оплаті праці та можливих способів їх зменшення; [9 СЗО 1.2.1]; [9 СЗО 1.3.2]; [9 СЗО 4.8.2]	Гендерні відмінності в оплаті праці: факти і статистичні дані. Економічні, соціальні та культурні чинники формування різниці в оплаті праці. Різні умови професійної реалізації як чинник відмінностей в оплаті праці. Вплив соціально-економічних змін, зокрема в умовах воєнного часу, на нерівність в оплаті праці. Аргументація різних суспільних позицій щодо оплати праці. Підходи до зменшення гендерних дисбалансів в оплаті праці та кар'єрному зростанні	в оплаті праці та чинників їх формування. Робота в малих групах: формулювання й аргументація різних позицій, аналіз економічних, соціальних і культурних чинників та узгодження спільної позиції. Колективне обговорення: представлення аргументів, зіставлення різних підходів і узагальнення висновків щодо причин і можливих шляхів зменшення відмінностей в оплаті праці. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власної позиції щодо гендерних відмінностей в оплаті праці
Учень / учениця: формулює своє розуміння успіху в професійній діяльності; обґрунтовує особисту позицію, спираючись на власні цінності, досвід та етичні орієнтири; оформлює міркування у вигляді короткого письмового есе; співвідносить власне бачення успіху з майбутньою освітньо-професійною траєкторією; [9 СЗО 4.8.1]; [9 СЗО 4.8.2]	Тема 25. Що для мене означає успіх у роботі? Успіх у професійній діяльності: індивідуальні уявлення. Цінності та пріоритети у формуванні уявлень про успіх. Успіх як можливість реалізації потенціалу в різних умовах професійної діяльності. Значення соціальної відповідальності та етичності професійної діяльності. Особиста позиція щодо професійної самореалізації. Уявлення про успіх у контексті освітньо-професійних планів	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо уявлень про успіх у професійній діяльності, ролі цінностей і життєвих пріоритетів. Індивідуальна практична робота: формулювання власної позиції та написання короткого есе про розуміння успіху в роботі. Інтерактивна вправа («тихе читання»): ознайомлення з есе однокласників і однокласниць та осмислення різних підходів до розуміння успіху. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: співвіднесення власного бачення успіху з освітньо-професійною траєкторією
Учень / учениця: аналізує власний досвід виконання	Тема 26. Як змінюється моє бачення професійного вибору?	Індивідуальна практична робота, спрямована на аналіз власного досвіду

навчальних завдань і визначає особистісно значущі результати; оцінює практичну цінність опрацьованих тем і методів для самопізнання та професійного самовизначення; бере участь у відкритому обговоренні; уточнює власні навчальні й професійні наміри з урахуванням отриманого досвіду; [9 СЗО 4.8.1]	Проміжні результати та набутий досвід. Практична значущість виконаних завдань. Ключові запитання і важливі ідеї. Подальші кроки у визначенні освітньо-професійної траєкторії	виконання навчальних завдань і формулювання особистих висновків та запитань. Колективне обговорення: обмін думками та спостереженнями без оцінювання й узагальнення ключових ідей щодо подальшого професійного самовизначення. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення змін у власному баченні професійного вибору та уточнення навчальних і професійних намірів
Учень / учениця: пояснює зміст поняття «низькооплачувана праця»; аналізує чинники, що зумовлюють низький рівень доходів працюючих осіб; визначає групи населення, які є більш уразливими на ринку праці; пояснює значення безбар'єрності та універсального дизайну для забезпечення доступу до професійної діяльності; пояснює особливості адаптації та реінтеграції різних соціальних груп у професійному середовищі з урахуванням ролі держави, роботодавців і суспільства; формулює висновки щодо можливих способів зменшення ризиків фінансової нестабільності; [9 СЗО 4.8.2]; [9 СЗО 4.10.1]	Тема 27. Працівники / працівниці з низьким рівнем оплати праці Низькооплачувана праця: характерні ознаки та чинники формування низького рівня оплати праці. Різні умови участі в ринку праці та професійної реалізації. Бар'єри доступу до працевлаштування та професійної діяльності. Особливості функціонування ринку праці в умовах воєнного та поствоєнного періодів. Поняття безбар'єрності ринку праці та принципи універсального дизайну. Роль держави, роботодавців і суспільства у створенні доступних умов праці. Різноманіття шляхів професійної реалізації в різних умовах	Індивідуальна практична робота, спрямована на читання й аналіз інформаційних матеріалів, виокремлення ключових понять і статистичних даних щодо низькооплачуваної праці. Аналітичне обговорення в малих групах: визначення чинників низького рівня оплати праці, виявлення уразливих груп населення та формулювання можливих способів зменшення ризиків фінансової нестабільності. Колективне обговорення: осмислення ролі безбар'єрності та універсального дизайну у забезпеченні доступу до професійної діяльності. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: узагальнення висновків щодо причин фінансової нестабільності та можливих шляхів її подолання
Учень / учениця: пояснює зміст і значення статті 23 Загальної	Тема 28. Права людини у сфері праці та зайнятості	Індивідуальна практична робота: читання й аналіз інформаційного матеріалу,

декларації прав людини; аналізує практичні аспекти реалізації права на працю в сучасних умовах, зокрема для осіб із різним життєвим досвідом; визначає основні причини безробіття; аргументовано висловлює позицію щодо ролі держави та роботодавців у забезпеченні трудової зайнятості; [9 СЗО 1.2.1]; [9 СЗО 4.8.1]; [9 СЗО 4.8.2]	Право на працю як одне з базових прав людини. Зміст і ключові положення статті 23 Загальної декларації прав людини. Причини безробіття (економічні, соціальні, освітні, політичні). Забезпечення права на працю для осіб із різним життєвим досвідом, зокрема в умовах воєнного та поствоєнного періодів. Роль держави та роботодавців у формуванні умов трудової зайнятості	осмислення змісту статті 23 Загальної декларації прав людини та визначення причин безробіття. Аналітичне обговорення в малих групах: інтерпретація положень статті 23, аналіз практичних аспектів реалізації права на працю та формулювання узагальненої позиції. Колективне обговорення: представлення висновків, узагальнення ключових ідей і осмислення ролі держави та роботодавців у забезпеченні трудової зайнятості. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: формулювання власної позиції щодо реалізації права на працю в сучасних умовах
Учень / учениця: пояснює особисті та суспільні чинники безробіття; аналізує наслідки безробіття для людини та суспільства; аналізує причинно-наслідкові зв'язки у «зачарованому колі» безробіття; пропонує можливі способи зменшення ризиків безробіття на особистому та суспільному рівнях; систематизує власні висновки у вигляді ментальної карти як основу для письмового висловлювання; [9 СЗО 1.3.2]; [9 СЗО 4.8.2]; [9 СЗО 4.10.1]	Тема 29. Безробіття: як розірвати «зачароване коло»? Поняття «зачарованого кола» безробіття та його структура. Причини безробіття: особисті та суспільні чинники. Наслідки безробіття для людини та суспільства. Вплив воєнних подій на рівень зайнятості та структуру ринку праці. Особливості працевлаштування та відновлення зайнятості для різних соціальних груп. Можливі шляхи подолання та зменшення ризиків безробіття	Інтерактивна вправа (мозковий штурм у парах): визначення особистих і суспільних чинників безробіття та попереднє формулювання можливих способів їх подолання. Робота в малих групах (моделювання): побудова «зачарованого кола» безробіття, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і обговорення можливих шляхів впливу на ситуацію. Індивідуальна практична робота: створення ментальної карти як основи для систематизації висновків і підготовки письмового висловлювання. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення можливостей зменшення ризиків безробіття

Учень / учениця: пояснює зміст базових економічних термінів; характеризує економічний цикл та розрізняє його основні фази за ключовими ознаками; аналізує вплив економічних процесів на трудову зайнятість і рівень оплати праці; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між фазами економічного циклу та змінами на ринку праці; [9 СЗО 4.8.1]	Тема 30. Базові економічні терміни та фази економічного циклу Ключові економічні терміни. Поняття економічного циклу. Основні фази економічного циклу та їхні характерні ознаки. Взаємозв'язок економічних процесів, трудової зайнятості та рівня оплати праці	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо базових економічних термінів, змісту економічного циклу та його основних фаз. Індивідуальна практична робота: опрацювання глосарію економічних термінів, встановлення відповідностей і аналіз схеми економічного циклу. Робота в парах (взаємонавчання): порівняння результатів, обговорення складних понять і взаємне пояснення фаз економічного циклу. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення впливу економічних процесів на трудову зайнятість і рівень оплати праці
Учень / учениця: розпізнає характерні ознаки фаз економічного циклу (піднесення та кризи); пояснює взаємозв'язки між основними економічними показниками в різні фази циклу; застосовує економічні терміни для аналізу прикладів із повсякденного життя та новин; узагальнює вплив фаз економічного циклу на працівників / працівниць, бізнес і державу; [9 СЗО 4.8.1]	Тема 31. Що відбувається під час фаз економічного циклу? Ознаки фаз піднесення та кризи. Динаміка основних економічних показників у різні фази циклу. Взаємозв'язок виробництва, трудової зайнятості та рівня оплати праці. Наслідки економічних коливань для працівників / працівниць, роботодавців та держави	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо ознак фаз економічного циклу та взаємозв'язку економічних показників. Індивідуальна практична робота: аналіз характерних ознак фаз економічного циклу, виконання завдань на співвіднесення показників і формулювання висновків. Аналітичне обговорення в малих групах: порівняння результатів, взаємне пояснення економічних термінів і аналіз прикладів із повсякденного життя та новин. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: узагальнення впливу економічних коливань на працівників / працівниць, бізнес і державу

Учень / учениця: здійснює пошук, критичний аналіз, перевірку достовірності та відбір інформації з інтернет-джерел; характеризує сучасну економічну ситуацію в Україні / своїй області на основі зібраних даних; визначає та пояснює значення ключових економічних показників і тенденцій розвитку; узагальнює результати дослідження та формулює обґрунтовані висновки; [9 СЗО 4.8.2]; [9 СЗО 4.10.1]	Тема 32. Економіка України: інтернет-дослідження Критичний відбір і перевірка достовірності інформаційних джерел. Основні характеристики сучасної економіки України / області. Ключові економічні показники (ВВП, інфляція, безробіття тощо) та їх значення. Тенденції економічного розвитку й актуальні виклики. Особливості економічного розвитку України в умовах воєнного стану та відновлення. Створення доступного та інклюзивного професійного середовища як складова розвитку економіки. Роль соціально відповідального бізнесу в умовах відновлення економіки	Інтерактивна вправа (актуалізація в парах / групах): визначення напрямів дослідження та добір ключових слів для пошуку інформації. Індивідуальна дослідницька діяльність: пошук інформації в інтернет-джерелах, її критична оцінка, аналіз економічних показників і підготовка стислих висновків. Аналітичне обговорення в малих групах: обмін інформацією, спільний аналіз і відбір достовірних даних. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: узагальнення результатів дослідження та формулювання обґрунтованих висновків щодо економічної ситуації
Учень / учениця: узагальнює результати першого року вивчення курсу та свій навчальний досвід; аналізує особисті досягнення, труднощі й ефективні для себе способи навчання; аргументовано висловлює позицію під час колективного обговорення; оцінює значущість набутих знань і навичок для подальшого навчання та професійного самовизначення; [9 СЗО 4.8.1]	Тема 33. Підсумовуємо перший рік вивчення курсу Ключові результати навчання протягом року. Особистий прогрес і виклики в навчанні. Ефективність методів навчання та рівень власної залученості. Спільні висновки щодо навчального досвіду	Індивідуальна практична робота: перегляд портфоліо, аналіз особистих досягнень і труднощів та формулювання ключових висновків щодо навчального досвіду. Колективне обговорення: обмін аргументованими позиціями, оцінювання значущості набутих знань і узагальнення спільних висновків. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власного навчального прогресу та його значення для подальшого професійного самовизначення

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст курсу за вибором	Пропоновані види навчальної діяльності
Розділ 4. Дослідження ринку праці в моїй громаді		
Учень / учениця: аналізує можливі варіанти продовження навчання після завершення базової середньої освіти; пояснює особливості академічного та професійного спрямування у старшій школі; порівнює можливості навчання в академічному ліцеї та закладах фахової передвищої й професійної освіти; враховує вплив сучасних соціально-економічних умов на вибір освітньої траєкторії; співвідносить власні інтереси, здібності та професійні наміри з можливою освітньою траєкторією; формулює попереднє бачення власної освітньої траєкторії після 9-го класу; [9 СЗО 4.3.1]	Тема 34. Вступ до другого року вивчення курсу. Освітньо-професійна траєкторія після 9-го класу Структура повної загальної середньої освіти та особливості старшої профільної школи. Академічне і професійне спрямування старшої профільної школи. Можливості продовження освіти після 9-го класу: академічний ліцей, фаховий коледж, заклад професійної освіти. Фахова передвища освіта та професійна освіта. Взаємозв'язок між освітньою та професійною траєкторіями. Вплив умов воєнного часу на локальний ринок праці та освітні можливості: зміни у структурі зайнятості, трансформація професійної структури і виклики адаптації різних соціальних груп	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо можливостей продовження навчання після 9-го класу та особливостей академічного і професійного спрямування освіти. Аналітичне обговорення в малих групах: порівняння варіантів освітніх траєкторій, аналіз їхніх переваг і викликів та визначення чинників вибору. Колективне обговорення: аналіз прикладів освітніх траєкторій і осмислення впливу сучасних умов на освітні можливості. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: співвіднесення власних інтересів, здібностей і професійних намірів із можливими освітніми траєкторіями
Учень / учениця: аналізує власний досвід і результати першого року проходження курсу; визначає особисті навчальні потреби й інтереси на новий навчальний рік; формулює та обґрунтовує індивідуальну навчальну ціль на другий рік вивчення курсу;	Тема 35. Визначаємо цілі на новий навчальний рік Досвід першого року проходження курсу. Навчальні досягнення, потреби та інтереси. Портфоліо як інструмент самопізнання та професійної орієнтації. Особисті цілі на новий навчальний рік	Індивідуальна практична робота: перегляд і аналіз матеріалів портфоліо попереднього року, визначення навчальних потреб та формулювання індивідуальної навчальної цілі. Дискусія в малих групах: представлення навчальних цілей, постановка уточнювальних запитань і надання

надає й отримує конструктивний зворотний зв'язок у груповій взаємодії; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]		конструктивного зворотного зв'язку. Колективне обговорення: узгодження спільних очікувань від подальшого проходження курсу. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власного навчального досвіду та уточнення цілей на новий навчальний рік
Учень / учениця: формулює цінності, пов'язані з працею, професійним самовизначенням, соціальною відповідальністю та взаємопідтримкою; бере участь у розробленні командного гасла, що відображає спільну позицію; створює в команді візуальний образ (логотип), застосовуючи базові принципи дизайну та символіки; презентує й аргументує спільне рішення під час колективного обговорення; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 36. Візуалізуємо наші цінності: створюємо гасло та логотип Цінності, пов'язані з працею та професійним самовизначенням. Цінності соціальної відповідальності та взаємопідтримки у професійній діяльності. Гасло (девіз, слоган) як форма вираження особистої або спільної позиції. Основи візуальної символіки та принципи створення логотипу. Командні ідеї та їх публічне представлення	Інтерактивна вправа (аналіз прикладів у малих групах): осмислення змісту гасел і цінностей, пов'язаних із професійним самовизначенням. Проектна діяльність в малих групах: формулювання командного гасла та створення візуального образу (логотипу) з використанням базових принципів дизайну. Презентація результатів роботи в групах з елементами обговорення: аргументація спільних рішень і визначення їх практичної значущості. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власних цінностей у контексті професійного самовизначення
Учень / учениця: досліджує особливості місцевого ринку праці у своїй громаді; визначає види діяльності та форми зайнятості поблизу місця проживання й навчання; характеризує умови доступу до працевлаштування в громаді; створює мапу можливостей для	Тема 37. Наша громада: досліджуємо ринок праці Мапа маршруту як інструмент дослідження ринку праці. Місцевий ринок праці: підприємства, установи, організації громади. Види економічної діяльності та сфери послуг у громаді. Умови доступу до працевлаштування в	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо особливостей місцевого ринку праці та форм зайнятості в громаді. Індивідуальна практична робота: спостереження за об'єктами ринку праці, створення схематичної мапи можливостей і формування переліку потенційних місць для візитів або стажування. Аналітичне обговорення в малих групах:

потенційного візиту або стажування; оцінює різні форми зайнятості та визначає їх прийнятність для себе; [9 СЗО 4.3.1]	громаді. Формальна та неформальна зайнятість, очний і дистанційний формати праці	порівняння індивідуальних мап, узагальнення інформації та оцінювання можливостей різних форм зайнятості. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: визначення прийнятних для себе форм зайнятості та осмислення власних професійних намірів
Учень / учениця: аналізує просторове розміщення підприємств, установ та організацій у громаді; розрізняє основні види економічної діяльності та визначає їхню поширеність; виявляє закономірності й особливості місцевого ринку праці; формулює висновки щодо можливостей працевлаштування у своїй громаді та чинників доступу до нього; [9 СЗО 4.3.1]	Тема 38. Де і як знайти роботу в нашій громаді? Просторове розміщення підприємств, установ та організацій у громаді. Основні види економічної діяльності на місцевому рівні. Домінантні та менш представлені сфери трудової зайнятості. Закономірності та особливості місцевого ринку праці. Чинники, що впливають на доступ до працевлаштування та професійної діяльності в громаді	Аналітичне обговорення в малих групах: порівняння зібраної інформації, виявлення тенденцій і особливостей місцевого ринку праці. Груповою практичною роботою: нанесення підприємств, установ і організацій на карту громади, класифікацію видів економічної діяльності та узагальнення результатів. Колективне обговорення: формулювання висновків щодо можливостей працевлаштування та чинників доступу до професійної діяльності. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: осмислення можливостей працевлаштування у своїй громаді
Учень / учениця: визначає ключові компетентності, необхідні для працевлаштування; пояснює зміст м'яких навичок та їхню роль у професійному становленні; аналізує очікування роботодавців щодо кандидатів і кандидаток; пояснює значення взаємодії в різноманітному та інклюзивному професійному середовищі;	Тема 39. Які ключові компетентності потрібні для працевлаштування? Вимоги та очікування роботодавців до працівників / працівниць і стажерів / стажерок. Ключові компетентності та м'які навички: зміст, структура, значення. Професійні уміння та м'які навички у співвідношенні та сферах застосування. Уміння взаємодіяти в різноманітному та	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо ключових компетентностей і м'яких навичок, необхідних для працевлаштування, та очікувань роботодавців. Робота в малих групах (аналітична діяльність): формулювання критеріїв відбору кандидатів і кандидаток, аналіз очікувань роботодавців і узагальнення результатів у візуальній формі.

здійснює самооцінювання рівня сформованості компетентностей; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	інклюзивному професійному середовищі. Врахування різних умов і способів організації професійної діяльності. Рівень сформованості власних компетентностей і напрями подальшого розвитку	Колективне обговорення: представлення групових висновків, порівняння очікувань роботодавців і уявлень кандидатів / кандидаток та визначення ключових компетентностей і способів їх демонстрації. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: самооцінювання рівня сформованості власних компетентностей і визначення напрямів їх розвитку
Учень / учениця: обирає підприємство, установу або організацію для візиту чи стажування з урахуванням визначених критеріїв; аргументує свій вибір, спираючись на професійні інтереси, навчальні цілі та умови праці; бере участь у формуванні команди для спільного візиту або стажування з урахуванням сильних сторін учасників і учасниць; бере участь в узгодженні принципів співпраці та командних домовленостей; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 40. Обираємо підприємство (установу, організацію) та формуємо команди для візиту / стажування Професійні інтереси та освітні цілі у виборі місця візиту або стажування. Критерії вибору підприємства, установи чи організації для візиту або стажування. Врахування умов праці та ставлення до працівників / працівниць під час вибору підприємства. Доступність і організація робочого середовища. Ефективна команда: ролі, відповідальність, взаємодія. Договір про співпрацю як інструмент погодження спільних домовленостей	Інтерактивна вправа: обговорення варіантів для візиту або стажування, уточнення критеріїв вибору та узгодження подальших дій. Робота в малих групах (організаційна діяльність): формування команд, розподіл ролей, визначення пріоритетних підприємств і узгодження принципів співпраці. Колективне обговорення: обґрунтування вибору підприємств і погодження командних рішень. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власних професійних інтересів і очікувань від візиту або стажування
Учень / учениця: розрізняє та характеризує активний дослідницький і пасивний спостережний підходи до навчання, візитів чи стажування; пояснює відмінності між роллю спостерігача / спостерігачки і роллю дослідника / дослідниці, визначає переваги	Тема 41. Активне дослідження та пасивне спостереження: у чому різниця? Сутність активного дослідження та пасивного спостереження. Відмінності між ролями спостерігача / спостерігачки і дослідника / дослідниці. Характерні риси учня / учениці як активного	Аналітичне обговорення в малих групах: аналіз прикладів активного дослідження та пасивного спостереження, формулювання визначення ролі дослідника / дослідниці та добір візуальних метафор. Індивідуальна практична робота: створення візуального образу активного

активної позиції; проектує власну дослідницьку роль під час візиту чи стажування; інтерпретує набутий досвід через створення символів, метафор і візуальних образів з урахуванням різноманітності досвіду учасників / учасниць взаємодії у професійному середовищі; [9 СЗО 4.3.1]	дослідника / дослідниці під час візиту чи стажування. Чутливість до різноманітності досвіду учасників / учасниць взаємодії в професійному середовищі. Символи, метафори й візуальні образи як інструменти осмислення досвіду	дослідника / дослідниці та проектування власної ролі під час візиту чи стажування. Колективне обговорення: осмислення переваг активної дослідницької позиції, узгодження очікуваних форм участі та спільної відповідальності за результати навчання. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: визначення власних способів прояву активної позиції у професійному середовищі
Учень / учениця: визначає пріоритетні підприємства, установи або організації для візиту чи стажування; обґрунтовує власний вибір з урахуванням професійних інтересів і перспектив набуття практичного досвіду; здійснює пошук та систематизацію контактної інформації обраних підприємств; пояснює основні принципи етичної та коректної ділової комунікації під час встановлення контакту; оцінює зміни у власних пріоритетах після обговорення та планує подальші кроки встановлення контакту; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 42. Уточнюємо вибір та встановлюємо контакт з підприємством Професійні інтереси та критерії вибору підприємства. Особисті уподобання і можливості набуття практичного досвіду. Контактна інформація підприємств: пошук і впорядкування. Етичність і коректність ділової комунікації. Звернення до підприємства: телефонний дзвінок, лист-заявка	Індивідуальна практична робота: визначення пріоритетних підприємств, пошук і систематизація контактної інформації та формулювання очікуваних результатів від візиту чи стажування. Обговорення в парах: обмін варіантами вибору, аналіз мотивації, зіставлення можливостей підприємств із власними професійними намірами та уточнення пріоритетів. Колективне обговорення: узагальнення критеріїв вибору та осмислення етичних аспектів ділової комунікації. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: оцінювання змін у власних пріоритетах і планування подальших кроків встановлення контакту
Учень / учениця: пояснює значення попередньої підготовки до професійного візиту чи стажування; розрізняє і характеризує підходи до	Тема 43. Готуємося до візиту / стажування Мета та значення попередньої підготовки до професійного візиту чи стажування. Підходи до дослідження підприємств,	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо значення попередньої підготовки та підходів до дослідження під час візиту чи стажування.

дослідження підприємств, установ та організацій (спостереження, спілкування, збирання інформації, співпраця); визначає власну роль та обирає доцільний підхід до дослідження під час візиту чи стажування; планує дії, дотримується норм безпечної та відповідальної поведінки і прогнозує можливі ситуації під час візиту чи стажування; [9 СЗО 2.1.1]; [9 СЗО 2.4.1]; [9 СЗО 4.3.1]	установ і організацій: спостереження, спілкування, збирання інформації, співпраця. Конструктивні ролі учня / учениці під час візиту чи стажування. Можливі ситуації та потреби під час візиту чи стажування. Врахування різних умов і потреб під час професійної взаємодії. Дотримання норм безпечної та відповідальної поведінки у професійному середовищі	Робота в парах (планувальна діяльність): уточнення очікувань, зіставлення особливостей обраного підприємства з підходами до дослідження та узгодження ролей і способів взаємодії. Аналітичне обговорення в малих групах: порівняння підходів до дослідження, визначення їх доцільності та конкретизація особистих кроків підготовки. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: планування власних дій і прогнозування можливих ситуацій під час візиту чи стажування
Учень / учениця: обирає та обґрунтовує місце візиту чи стажування з урахуванням визначених критеріїв; здійснює ділову комунікацію з метою встановлення контакту й узгодження умов візиту чи стажування з урахуванням умов праці та доступності; коректно реагує на відповідь (згоду або відмову) і визначає альтернативні подальші кроки; планує підготовчі дії та узгоджує досягнуті домовленості; [9 СЗО 2.1.1]; [9 СЗО 2.4.1]; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 44. Розробляємо план візиту / стажування Місце візиту чи стажування у співвіднесенні з визначеними критеріями. Умови праці, доступність і організаційна культура підприємства / організації / установи. Підготовчі дії та організаційні деталі візиту чи стажування. Ділова комунікація під час встановлення контакту та узгодження умов. Варіанти реагування на згоду або відмову та подальші кроки	Індивідуальна практична робота: визначення пріоритетних місць для візиту чи стажування та підготовка до ділової комунікації (телефонного звернення або мотиваційного листа). Робота в парах (тренувальна діяльність): репетиція ділової комунікації, взаємне редагування повідомлень і відпрацювання варіантів реагування на відповідь. Індивідуальна / парна практична діяльність: встановлення контакту, узгодження умов візиту чи стажування та планування подальших дій. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення результатів комунікації
Учень / учениця: аналізує результати опанованих тем і визначає особисті зміни в уявленнях та	Тема 45. Узагальнюємо досвід і впорядковуємо портфоліо Осмислення досвіду взаємодії з	Індивідуальна практична робота: аналіз навчального досвіду, узагальнення висновків і впорядкування матеріалів

намірах; оновлює й систематизує матеріали портфоліо відповідно до завершеного етапу навчання; презентує та аргументує власні висновки в малій групі, надає й отримує конструктивний зворотний зв'язок; визначає способи використання матеріалів портфоліо під час візиту чи стажування; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	професійним середовищем з урахуванням соціального контексту. Висновки за поточними результатами навчання. Групова взаємодія та конструктивний зворотний зв'язок. Готовність портфоліо до візиту чи стажування	портфоліо. Дискусія в малих групах: презентація напрацювань, надання й отримання конструктивного зворотного зв'язку та уточнення висновків. Колективне обговорення: осмислення способів використання матеріалів портфоліо під час візиту чи стажування. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: визначення особистих змін у професійних намірах і готовності до візиту / стажування
Розділ 5. Мій перший професійний досвід		
Учень / учениця: пояснює функції мотиваційного листа під час стажування чи працевлаштування; розрізняє ознаки вдалого й невдалого мотиваційного листа; створює власний мотиваційний лист, дотримуючись його базової структури (вступ, основна частина, завершення); удосконалює мотиваційний лист з урахуванням отриманого зворотного зв'язку; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.4.1]	Тема 46. Мій мотиваційний лист (лист-заявка): десять кроків до створення Роль мотиваційного листа у професійній комунікації. Самопрезентація сильних сторін, досвіду і мотивації. Коректне представлення власного досвіду з урахуванням різних життєвих обставин. Структура та логіка побудови мотиваційного листа. Написання, редагування та вдосконалення мотиваційного листа	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо ролі, структури та критеріїв якісного мотиваційного листа. Індивідуальна практична робота: формулювання ключових ідей, підготовка та написання мотиваційного листа. Робота в парах (взаємооцінювання): надання конструктивного зворотного зв'язку, обговорення труднощів і шляхів удосконалення тексту. Індивідуальна практична робота: редагування й остаточне оформлення мотиваційного листа з урахуванням отриманих рекомендацій. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення власного досвіду самопрезентації в письмовій формі
Учень / учениця:	Тема 47. Моє резюме (CV): структура та	Інтерактивна лекція з елементами

пояснює призначення резюме (CV) та його відмінність від мотиваційного листа; характеризує основні розділи резюме та їх функціональне призначення; укладає власне резюме відповідно до визначеної структури з урахуванням власного життєвого досвіду; удосконалює резюме з урахуванням отриманого зворотного зв'язку; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.4.1]	правила оформлення Резюме (CV) як інструмент професійної самопрезентації під час стажування чи працевлаштування. Відмінності між резюме та мотиваційним листом. Структура, змістові розділи та логіка побудови резюме. Врахування різного життєвого досвіду під час формування змісту резюме. Підготовка й удосконалення власного резюме	обговорення щодо призначення резюме (CV), його структури та відмінностей від мотиваційного листа. Індивідуальна практична робота: створення власного резюме відповідно до визначеної структури. Робота в малих групах (взаємооцінювання): аналіз проєктів резюме, формулювання рекомендацій щодо змісту, структури й оформлення та узагальнення критеріїв якісного резюме. Індивідуальна практична робота: редагування й доопрацювання резюме з урахуванням отриманого зворотного зв'язку. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення досвіду професійної самопрезентації
Учень / учениця: пояснює сутність співбесіди та її роль у стажуванні чи працевлаштуванні; визначає критерії успішної співбесіди, характеризує приклади ефективної та етичної поведінки; аналізує перебіг співбесіди та формулює конструктивний зворотний зв'язок; планує підготовку до власної співбесіди з урахуванням визначених критеріїв; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.4.1]	Тема 48. Готуємося до співбесіди Співбесіда як етап відбору кандидатів і кандидаток під час стажування чи працевлаштування. Критерії успішної співбесіди: вербальна та невербальна комунікація. Типові ситуації співбесіди та відповіді на запитання роботодавця. Дотримання правил етичної взаємодії під час професійної комунікації. Врахування індивідуальних особливостей співрозмовника / співрозмовниці. Етапи підготовки до власної співбесіди	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо сутності співбесіди, критеріїв її успішності та правил професійної комунікації. Інтерактивна вправа (аналіз прикладу): визначення критеріїв успішної співбесіди та характеристика ефективної поведінки. Робота в парах (взаємоаналіз): зіставлення спостережень, формулювання конструктивного зворотного зв'язку та уточнення індивідуальних кроків підготовки до співбесіди. Індивідуальна практична робота: планування підготовки до власної співбесіди, формулювання відповідей і моделей поведінки

		Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: оцінювання власної готовності до співбесіди
Учень / учениця: бере участь у моделюванні співбесіди з дотриманням визначених ролей і правил; демонструє навички самопрезентації, аргументованих відповідей та невербальної комунікації з урахуванням індивідуальних особливостей співрозмовника / співрозмовниці; надає й отримує конструктивний зворотний зв'язок; здійснює самоаналіз і визначає кроки для підвищення власної готовності до співбесіди; [9 СЗО 4.4.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 49. Беремо участь у співбесіді Ролі інтерв'юєра / інтерв'юєрки та кандидата / кандидатки під час співбесіди. Хід співбесіди: відповіді, реакції, поведінкові прояви. Взаємодія з урахуванням різного досвіду та індивідуальних особливостей співрозмовників / співрозмовниць. Конструктивний зворотний зв'язок у процесі співбесіди. Моделювання співбесіди в умовах, наближених до реальних	Індивідуальна практична робота: підготовка до виконання ролі кандидата / кандидатки або інтерв'юєра / інтерв'юєрки. Робота в парах (моделювання): проведення співбесіди з розподілом ролей, відпрацювання навичок самопрезентації, надання конструктивного зворотного зв'язку. Колективне обговорення: узагальнення досвіду участі у співбесіді та визначення ефективних моделей поведінки. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: самоаналіз власних відповідей і поведінки, визначення кроків для підвищення готовності до співбесіди
Учень / учениця: визначає чинники, що впливають на формування першого враження під час співбесіди; оцінює власну готовність до професійної взаємодії за визначеними критеріями; зіставляє результати самооцінювання з відгуком однокласника або однокласниці; визначає конкретні кроки для вдосконалення самопрезентації та стратегії ефективної поведінки під час співбесіди; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.4.1]	Тема 50. Як справити хороше перше враження на співбесіді? Перше враження під час співбесіди та його значення. Критерії готовності до співбесіди: зовнішній вигляд, поведінка, вербальна та невербальна комунікація. Доречність зовнішнього вигляду та поведінки в конкретній ситуації. Самооцінювання й отримання конструктивного зворотного зв'язку. Особисті кроки для підвищення готовності до співбесіди	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо чинників формування першого враження та критеріїв готовності до співбесіди. Індивідуальна практична робота: самооцінювання рівня готовності до співбесіди за визначеними критеріями. Робота в парах (взаємооцінювання): обмін результатами самооцінювання, зіставлення власного бачення з поглядом партнера / партнерки та формулювання рекомендацій. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: визначення кроків для вдосконалення самопрезентації та стратегії

		поведінки під час співбесіди
Учень / учениця: переосмислює попередні записи у власному портфоліо з урахуванням набутого досвіду; уточнює та коригує пріоритети, цілі й висновки; визначає конкретні подальші дії на основі оновлених висновків; планує доопрацювання портфоліо, резюме і мотиваційного листа перед візитом чи стажуванням; [9 СЗО 4.3.1]	Тема 51. Плануємо подальші кроки та упорядковуємо портфоліо Пройдені етапи професійного самовизначення. Записи у портфоліо: уточнення та оновлення. Рівень власної готовності до візиту чи стажування. Врахування змін життєвих обставин під час планування подальших кроків. Подальші кроки у підготовці до візиту чи стажування	Індивідуальна практична робота: перегляд і оновлення матеріалів портфоліо, уточнення пріоритетів, цілей і висновків. Обговорення в парах: обмін думками щодо змін у професійних інтересах і пріоритетах та уточнення подальших кроків. Індивідуальна практична робота: визначення змін у резюме, мотиваційному листі та інших підготовчих матеріалах. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: планування подальших дій і оцінювання рівня готовності до візиту чи стажування
Учень / учениця: аналізує власний досвід візиту чи стажування та співвідносить його з попередніми очікуваннями; визначає ключові особливості професії й робочого середовища; виявляє власні сильні сторони та зони розвитку у знаннях та навичках; формулює обґрунтовані висновки щодо подальшого професійного самовизначення; [9 СЗО 1.1.1]; [9 СЗО 4.3.1]	Тема 52. Аналізуємо досвід візиту / стажування Практичний досвід візиту чи стажування. Очікування і реальний досвід. Вимоги до професії та особливості робочих процесів. Оцінювання умов праці та особливостей професійного середовища. Висновки та подальші кроки професійного самовизначення	Індивідуальна практична робота: аналіз матеріалів і нотаток, зібраних під час візиту чи стажування, та осмислення отриманого досвіду. Дискусія в малих групах: обмін враженнями, зіставлення очікувань із реальним досвідом і визначення особливостей професійної діяльності. Колективне обговорення: узагальнення вимог до професій і характеристик робочого середовища. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: формулювання особистих висновків, визначення сильних сторін і зон розвитку та окреслення подальших кроків професійного самовизначення
Учень / учениця:	Тема 53. Представляємо та узагальнюємо	Індивідуальна практична робота: відбір і

узагальнює досвід своїх візитів чи стажувань на підприємствах; відбирає та структурує матеріали для публічної презентації набутого досвіду; бере участь у спільному плануванні шкільного ярмарку «Професії»; визначає власну роль і внесок у підготовку та проведення ярмарку; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	досвід візитів / стажувань Результати та висновки за підсумками візитів чи стажувань. Формати публічного представлення досвіду та концепція шкільного ярмарку «Професії». Командні ролі та розподіл відповідальності	структурування матеріалів для публічного представлення досвіду візитів чи стажувань. Робота в малих групах (проектна діяльність): розроблення концепції шкільного ярмарку «Професії» та інтеграція індивідуального досвіду в спільну презентацію. Колективне обговорення: ухвалення організаційних рішень, визначення формату заходу та розподіл ролей і відповідальності. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: визначення власного внеску в підготовку та проведення ярмарку
Учень / учениця: пояснює роль листа-подяки в професійній комунікації; готує зміст листа-подяки, добираючи коректні формулювання й аргументи; дотримується структури ділового листа та норм ввічливої письмової комунікації; ініціює та узгоджує надсилання листа-подяки із запрошенням на ярмарок «Професії»; [9 СЗО 4.4.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Тема 54. Як написати лист-подяку? Подяка у професійній взаємодії та партнерстві. Структура й стилістичні особливості листа-подяки. Запрошення представників і представниць роботодавців до участі в ярмарку «Професії»	Інтерактивна лекція з елементами обговорення щодо ролі листа-подяки в професійній комунікації та його структурних і стилістичних особливостей. Робота в парах (спільне написання й редагування): визначення змістових акцентів і укладання тексту листа-подяки з урахуванням норм ділового стилю. Практична групова робота: оформлення листа, підготовка паперової або електронної версії та узгодження способу й термінів надсилання. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: осмислення досвіду ділової письмової комунікації
Учень / учениця: долучається до практичної підготовки шкільного ярмарку «Професії»; пропонує й презентує ідеї щодо	Тема 55. Плануємо ярмарок «Професії» Завдання та етапи підготовки ярмарку. Формати представлення досвіду візитів і стажувань.	Робота в малих групах (проектна діяльність): визначення напрямів підготовки ярмарку, розроблення пропозицій щодо змісту, оформлення та

оформлення та представлення експозиції; бере участь в узгодженні ролей, завдань і організаційних рішень; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.7.1]	Залучення представників / представниць різних професій до участі в заході. Ролі та координація командної взаємодії. Організаційні рішення та ресурси для проведення заходу	формату експозицій. Презентація результатів роботи в групах з елементами обговорення: представлення ідей і узгодження фінального плану підготовки. Колективне обговорення: розподіл ролей, завдань і відповідальності та ухвалення організаційних рішень. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: визначення власного внеску в підготовку заходу
Учень / учениця: обирає доцільний формат представлення власного досвіду візиту чи стажування; структурує ключові факти, враження та висновки для публічного представлення; створює та удосконалює індивідуальні матеріали для ярмарку «Професії» з урахуванням зворотного зв'язку; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.4.1]	Тема 56. Оформлюємо матеріали для представлення власного досвіду Ключові факти, враження та висновки. Формати представлення досвіду візитів і стажувань. Матеріали для ярмарку «Професії»: підготовка та оформлення. Відображення різноманітності професійного досвіду та умов праці. Презентаційні матеріали: збереження та впорядкування	Інтерактивна вправа (аналіз прикладів): ознайомлення з форматами представлення досвіду та визначення доцільного формату. Індивідуальна практична робота: структурування ключових фактів, вражень і висновків та підготовка матеріалів для ярмарку «Професії». Робота в парах (взаємооцінювання): обмін ідеями, надання рекомендацій і вдосконалення презентаційних матеріалів. Індивідуальна практична робота: доопрацювання й оформлення матеріалів з урахуванням отриманого зворотного зв'язку. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення досвіду представлення результатів візитів
Розділ 6. Презентація мого досвіду та планування кар'єри		
Учень / учениця: оновлює власний профіль компетентностей на основі набутого навчального й	Тема 57. Оновлюємо та аналізуємо павутинну діаграму компетентностей Вплив навчального й практичного досвіду	Індивідуальна практична робота: перегляд початкового профілю компетентностей, самооцінювання змін і

практичного досвіду; порівнює початкову та оновлену павутинні діаграми компетентностей; визначає зміни у власних сильних сторонах і напрямках розвитку; окреслює подальші кроки для розвитку компетентностей; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	на розвиток компетентностей. Динаміка розвитку компетентностей: початковий та оновлений профілі компетентностей. Застосування набутих компетентностей у змінних умовах, зокрема в умовах воєнного часу. Пріоритетні напрями розвитку компетентностей	створення оновленої павутинної діаграми. Дискусія в малих групах: порівняння змін у профілях компетентностей та обмін спостереженнями щодо їх розвитку. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення динаміки власних сильних сторін і визначення пріоритетних напрямів розвитку компетентностей
Учень / учениця: аналізує досвід участі у підготовці та проведенні ярмарку «Професії»; узагальнює отриманий зворотний зв'язок від різних цільових аудиторій; оцінює свій внесок і результати командної роботи, визначаючи сильні сторони та труднощі; пропонує ідеї для вдосконалення подібних заходів у майбутньому; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.6.1]	Тема 58. Осмислюємо досвід проведення ярмарку «Професії» Досвід проведення публічного заходу. Результати індивідуальної та командної роботи. Зворотний зв'язок від відвідувачів / відвідувачок. Значення взаємодії з різними аудиторіями та представниками / представницями професійного середовища. Ідеї для вдосконалення майбутніх ярмарків	Індивідуальна практична робота: аналіз участі в підготовці та проведенні ярмарку, узагальнення отриманого зворотного зв'язку та оцінювання власного внеску. Дискусія в малих групах: обмін враженнями, визначення ефективних форматів представлення досвіду та формулювання пропозицій щодо вдосконалення заходу. Колективне обговорення: узгодження спільних ідей для покращення майбутніх ярмарків. Індивідуальна рефлексія та робота з портфоліо: осмислення результатів індивідуальної й командної роботи та визначення напрямів подальшого розвитку
Учень / учениця: визначає типові причини відмов під час подання заявок на стажування чи працевлаштування; розрізняє чинники відмов, що залежать і не залежать від кандидата / кандидатки на посаду;	Тема 59. Як працювати з відмовами? Відмова як складова процесу професійного пошуку. Різні чинники відмов: індивідуальні, організаційні та зовнішні. Конструктивні способи реагування на відмову.	Інтерактивна вправа (аналіз ситуацій): ознайомлення з прикладами відмов, визначення їх причин і структуризація можливих способів реагування. Обговорення в парах: обмін висновками, розрізнення чинників відмов і визначення конструктивних стратегій подальших дій.

обирає конструктивну стратегію реагування на відмову; планує подальші дії у разі отримання відмови; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.6.1]	Збереження мотивації та подальші кроки після відмови	Колективне обговорення: узагальнення підходів до реагування на відмову та збереження мотивації. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: осмислення власного ставлення до відмов
Учень / учениця: аналізує власні інтереси, переконання та пріоритети у професійному виборі; визначає коротко- та середньострокові освітні й професійні цілі; розробляє реалістичний індивідуальний план подальших дій з урахуванням життєвих обставин; уточнює власні рішення з урахуванням набутого досвіду; [9 СЗО 2.3.1]; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.3.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 60. Подальші кроки в моєму професійному самовизначенні Професійне самовизначення як тривалий і динамічний процес. Особисті ресурси у професійному виборі: інтереси, компетентності, досвід. Портфолію як інструмент довгострокового планування. Освітня та професійна траєкторія. Враховання змін життєвих обставин, зокрема в умовах воєнного часу, під час планування подальших кроків	Індивідуальна практична робота: аналіз власного досвіду, визначення коротко- та середньострокових цілей і <i>розроблення індивідуального плану подальших дій</i>. Обговорення в парах: обмін ідеями, уточнення планів і надання підтримувального зворотного зв'язку. Індивідуальна практична робота: уточнення та впорядкування особистого плану дій з урахуванням набутого досвіду. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: осмислення власних пріоритетів і рішень у професійному самовизначенні
Учень / учениця: визначає зміни у власних інтересах, особистих орієнтирах і компетентностях; оцінює свій поступ у визначенні подальшої освітньо-професійної траєкторії; узагальнює набутий досвід і робить особисті висновки; окреслює подальші цілі та способи використання портфолію; [9 СЗО 4.1.1]; [9 СЗО 4.6.1]; [9 СЗО 4.6.2]	Тема 61. Завершення курсу: підсумкова рефлексія Навчальний та практичний досвід. Осмислення набутого досвіду з урахуванням соціального контексту та сучасних викликів. Підсумкові результати навчання. Досягнення, виклики та сформовані компетентності. Портфолію як інструмент подальшого освітньо-професійного самовизначення	Індивідуальна практична робота: перегляд і узагальнення матеріалів портфолію, визначення особистих змін, досягнень і труднощів. Колективне обговорення: осмислення результатів навчання, визначення ключових здобутків і викликів та узагальнення спільного досвіду. Індивідуальна рефлексія та робота з портфолію: оцінювання власного поступу в професійному самовизначенні та окреслення подальших цілей

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

Методичні підходи до реалізації курсу. Реалізація курсу «Професії» ґрунтується на сукупності взаємопов'язаних *підходів*, що визначають логіку організації освітнього процесу та забезпечують досягнення очікуваних результатів навчання.

Особистісно орієнтований підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на врахування індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей і освітніх потреб учнів і учениць, підтримку їхнього самопізнання, розвитку та побудови індивідуальної освітньо-професійної траєкторії.

Компетентнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на формування ключових і кар'єрних компетентностей, необхідних для усвідомленого професійного самовизначення, здатності застосовувати знання в практичних ситуаціях та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Діяльнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на організацію навчання через активну діяльність учнів і учениць, виконання практичних завдань, моделювання життєвих і професійних ситуацій, що сприяє набуттю досвіду, наближеного до реальних умов.

Практикоорієнтований підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на застосування здобутих знань і вмінь у реальних або наближених до реальних умовах професійної діяльності через виконання практичних завдань, участь у візитах (екскурсіях), стажуванні та інших формах взаємодії з професійним середовищем.

Партисипативний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на визнання учнів і учениць активними суб'єктами навчання, їх залучення до спільного визначення цілей, обговорення та ухвалення рішень, що сприяє розвитку проактивності, відповідальності та здатності до усвідомленої участі у спільній навчальній та професійно зорієнтованій діяльності.

Зазначені підходи визначають методичні засади організації освітнього процесу в межах курсу та забезпечують його цілісність і послідовність. Їх поєднання спрямовує освітній процес на розвиток особистості учня / учениці, формування готовності до усвідомленого професійного самовизначення як складової соціальної самореалізації. Така спрямованість узгоджується із сучасними міжнародними концептуальними підходами у сфері освіти, зокрема OECD Learning Compass 2030, які акцентують на розвитку самосвідомості, рефлексії, дослідженні можливих освітніх і кар'єрних шляхів на рівні середньої освіти, а також із підходами UNESCO до формування життєвих навичок як складової якісної освіти.

Окрім цього, курс спирається на ключові підходи *освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини* (ОДГ/ОПЛ), що визначає його спрямованість на розвиток компетентностей для культури демократії. Зокрема, йдеться про повагу до людської гідності та прав людини, відповідальність, критичне мислення, співпрацю, усвідомлене самопізнання, які розглядаються як ресурс соціальної взаємодії та усвідомленого професійного самовизначення.

Особливості курсу. Реалізація курсу «Професії» передбачає використання освітнього потенціалу партнерської взаємодії *«освіта – місцева влада – роботодавці»* як основу набуття учнями та ученицями професійно зорієнтованого практичного досвіду. Органи місцевої влади виконують координаційну та підтримувальну функцію в реалізації курсу, сприяючи розвитку партнерств між закладами освіти та роботодавцями, а також створюючи умови для проведення профорієнтаційних заходів і доступу до місцевих ресурсів та ініціатив. Роботодавці та представники / представниці підприємств, установ і організацій виступають партнерами закладу освіти у реалізації курсу, забезпечуючи ознайомлення учнів і учениць із професійними сферами та реальними умовами праці й долучаючись до організації візитів (екскурсій), стажувань, консультацій і презентацій професій.

Завдяки партнерській взаємодії «освіта – місцева влада – роботодавці» у межах курсу послідовно реалізуються партисипативні профорієнтаційні практики, що сприяють формуванню в учнів і учениць реалістичного уявлення про сучасні професії, вимоги ринку праці та необхідні компетентності.

Візити (екскурсії) до підприємств, установ та організацій є важливим елементом практикоорієнтованого навчання і сприяють безпосередньому ознайомленню учнів й учениць із реальним світом професій і ринком праці. Поряд із очними візитами можуть використовуватися різні формати цифрової взаємодії із професійним середовищем, зокрема онлайн-екскурсії, віртуальні тури, зустрічі з представниками / представницями професій у форматі відеоконференцій.

Стажування розглядається як форма набуття первинного професійного досвіду та поглибленого розуміння змісту трудової діяльності. У межах курсу передбачено активне дослідження, що дає змогу учням й ученицям не лише спостерігати за роботою фахівців / фахівчинь, а й, за можливості, долучатися до виконання нескладних завдань. Поряд із очним стажуванням можуть використовуватися цифрові формати, зокрема відеопрезентації робочих процесів, онлайн-спостереження за роботою фахівців / фахівчинь, участь у віртуальних консультаціях і проведення онлайн-інтерв'ю з представниками / представницями різних професій.

Ярмарок «Професії» є підсумковим заходом у межах курсу, спрямованим на презентацію учнями й ученицями власного професійно значущого досвіду, здобутого під час візитів і стажувань. Проведення ярмарку створює простір для обміну досвідом, отримання зворотного зв'язку та усвідомлення досягнень, а також для розвитку сталого соціального партнерства закладу загальної середньої освіти у сфері професійної орієнтації з місцевою владою та роботодавцями.

У сукупності профорієнтаційні партисипативні практики забезпечують активне залучення учнів і учениць до дослідження місцевого професійного середовища, взаємодії з його представниками / представницями та рефлексивного осмислення набутого досвіду як основи для усвідомленого професійного самовизначення.

Освітні технології та методи навчання. Для реалізації мети та завдань курсу «Професії» передбачено застосування комплексу *освітніх технологій*:

- *інтерактивне навчання*, що передбачає активну участь учнів і учениць у обговореннях, дискусіях, спільному розв'язанні завдань та обміні досвідом;
- *кооперативне навчання*, яке реалізується через роботу в парах і малих групах, сприяє розвитку навичок співпраці та комунікації;
- *дослідницьке навчання*, що передбачає самостійний пошук і аналіз інформації про професії, ринок праці та освітні можливості, формулювання висновків і представлення результатів;
- *навчання через діяльність*, що передбачає виконання практичних завдань, моделювання професійних ситуацій, створення власних продуктів (презентацій, аплікаційних документів);
- *рефлексивне навчання*, що реалізується через ведення портфоліо, самооцінювання, взаємооцінювання та осмислення власного досвіду;
- *проектне навчання*, що передбачає спільне визначення цілей, планування діяльності та командну роботу для розв'язання практичних завдань.

Портфоліо використовується як інструмент супроводу навчальної діяльності учнів і учениць, що забезпечує фіксацію цілей, спостережень, результатів виконання завдань, рефлексій і отриманого зворотного зв'язку, а також планування діяльності й узагальнення висновків.

Застосування зазначених технологій та *активних й інтерактивних методів навчання* забезпечує розвиток життєвих (ключових) і кар'єрних компетентностей, необхідних для усвідомленого професійного самовизначення та адаптації в професійному середовищі: *самоусвідомлення* (ведення портфоліо, індивідуальні завдання, самооцінювання, рефлексивні практики); *емпатія* (обговорення, надання й отримання зворотного зв'язку, робота в парах і групах, інтерактивні вправи); *критичне мислення* (аналіз ситуацій, робота з різними джерелами інформації та кейсами, дискусії, аналітичні обговорення); *ухвалення рішень* (цілепокладання, планування); *розв'язання проблем* (аналіз проблемних ситуацій, робота з кейсами, моделювання професійних ситуацій, проєктна діяльність); *ефективна комунікація* (презентації, публічні виступи, дискусії, опитування); *навички особистої взаємодії* (робота в парах і групах, командна робота); *управління емоціями* (рефлексивні практики, обговорення досвіду, аналіз ситуацій); *стресостійкість* (тренування навичок самоорганізації, робота з дедлайнами, виконання завдань у змінних умовах); *креативне мислення* (творчі завдання, мозковий штурм).

Запропоновані *види навчальної діяльності* спрямовані на поетапне досягнення очікуваних результатів навчання. Зокрема, *аналітичні та дослідницькі завдання* сприяють формуванню вмінь аналізувати професійну інформацію та ринок праці; *практичні завдання* забезпечують розвиток умінь застосовувати знання у контексті професійного вибору; *рефлексивні практики та ведення портфоліо* підтримують процес самопізнання і планування освітньо-професійної траєкторії; *участь у візитах (екскурсіях) та стажуванні* сприяє усвідомленню вимог до різних професій.

Ресурсне забезпечення та обладнання. Реалізація курсу «Професії» передбачає використання комплексу навчально-методичних, інформаційних та цифрових ресурсів. До основних ресурсів, що забезпечують досягнення очікуваних результатів навчання, належать:

- *навчально-методичні ресурси*: посібник для учнів та учениць, який містить структуровані дидактичні матеріали, систему практичних завдань, інструменти для рефлексії та ведення портфоліо тощо;

- *інформаційні ресурси*: нормативно-правові акти, що регулюють сферу праці та зайнятості ([Кодекс законів про працю України](#), [Класифікатор професій ДК.003:2010](#) та ін.), відкриті джерела інформації про професії та ринок праці, зокрема офіційні сайти державних установ ([Офіційний вебпортал](#) Державної служби зайнятості України; [розділ «Сфера зайнятості»](#) Офіційного вебпорталу Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України; [розділ «Професійні стандарти»](#) Офіційного вебпорталу Національного агентства кваліфікацій), статистичні дані ([розділ «Банк даних – Ринок праці»](#) Офіційного вебпорталу Державної служби статистики України «Держстат»), платформи з профорієнтації ([Платформа з профорієнтації та розвитку кар'єри](#) Офіційного Інтернет-порталу Державної служби зайнятості України), матеріали роботодавців;

- *цифрові ресурси*: онлайн-платформи для пошуку інформації про професії та освітні можливості (наприклад: [Дія.Освіта: освітні серіали про сучасні професії](#)), інструменти для створення презентацій, цифрові сервіси для організації спільної роботи та комунікації, ресурси для проведення віртуальних екскурсій, зустрічей із представниками / представницями професій тощо;

- *ресурси місцевого середовища*: підприємства, установи та організації територіальної громади, що можуть бути залучені до проведення візитів (екскурсій), стажування, зустрічей із фахівцями / фахівчинями, а також до участі в ярмарку «Професії».

Добір ресурсів здійснюється з урахуванням освітніх потреб учнів і учениць, особливостей організації освітнього процесу та безпекових умов, із забезпеченням доступності, інклюзивності, релевантності та практичної спрямованості навчання.

Обладнання для реалізації курсу «Професії» охоплює засоби фізичного та цифрового освітнього простору, зокрема мультимедійне обладнання (комп'ютер / ноутбук, проєктор або інтерактивну панель), доступ до мережі Інтернет, а також інструменти для індивідуальної та групової роботи й представлення результатів навчальної діяльності. Добір обладнання здійснюється з урахуванням освітніх потреб учнів і учениць, можливостей закладу освіти, безпекових умов і форми організації освітнього процесу (очна, дистанційна).

Фізичний освітній простір має бути мобільним і гнучким, що забезпечує можливість його швидкої трансформації відповідно до різних форматів навчальної взаємодії (робота в колі, у малих групах, парах, індивідуально), сприяє активній участі учнів і учениць та підтримує реалізацію діяльнісного підходу.

Оцінювання результатів навчання. Оцінювання результатів навчання у межах курсу «Професії» ґрунтується на компетентнісному підході і здійснюється у процесі навчання (поточне) та на його окремих етапах (підсумкове). До оцінювання сформованості наскрізних умінь може долучатися практичний психолог закладу освіти.

Оцінювання результатів навчання реалізує низку **функцій**:

- *діагностувальна функція* забезпечує виявлення рівня сформованості знань, умінь і уявлень учнів і учениць, зокрема на початку вивчення окремих розділів / тем, і може реалізовуватися через самооцінювання, обговорення або виконання вступних завдань;

- *формувальна функція* спрямована на відстеження динаміки навчального поступу та передбачає систематичне надання зворотного зв'язку, організацію самооцінювання і взаємооцінювання, а також аналіз результатів навчальної діяльності із використанням портфоліо, спостереження, обговорення та проміжних продуктів діяльності;

- *коригувальна та орієнтувальна функції* забезпечують можливість адаптації освітнього процесу відповідно до освітніх потреб учнів і учениць та відстеження динаміки формування результатів навчання;

- *мотиваційно-стимульовальна, розвивальна та виховна функції* сприяють формуванню внутрішньої мотивації до навчання, розвитку рефлексії, відповідальності та готовності до самовдосконалення;

- *прогностична функція* пов'язана з визначенням подальших освітніх цілей і плануванням індивідуальної освітньо-професійної траєкторії;

- *констатувальна функція* забезпечує встановлення рівня досягнення результатів навчання та узагальнення отриманого досвіду, зокрема через аналіз портфоліо, презентацію результатів діяльності, написання есе тощо.

У межах курсу пріоритетним є **формувальне оцінювання**, яке передбачає систематичний зворотний зв'язок, залучення учнів і учениць до самооцінювання та взаємооцінювання. У процесі навчання воно реалізується через ведення портфоліо та виконання рефлексивних завдань, а також інтегрується в парні, групові та колективні види діяльності з відстеженням та осмисленням індивідуального прогресу учнів і учениць.

Метою **підсумкового оцінювання** є співвіднесення фактичних результатів навчання, досягнутих учнями і ученицями, із очікуваними результатами навчання, визначеними модельною навчальною програмою за відповідний період навчання. Під час підсумкового оцінювання враховуються результати різних видів навчальної діяльності учнів і учениць, передбачених програмою курсу. Семестрове оцінювання здійснюється за групами результатів навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Оцінювання здійснюється з дотриманням принципів академічної доброчесності, зокрема самостійності виконання завдань, коректного використання інформаційних джерел і відповідальності за результати власної навчальної діяльності.

Заклади загальної середньої освіти за рішенням педагогічної ради визначають форми, методи, інструменти та процедури оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX : станом на 17 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 : станом на 2 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
4. Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 : станом на 9 серп. 2024 р. № 235. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
5. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 серп. 2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї) : Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 серп. 2024 р. № 1451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1451729-24#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
7. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та Дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025–2030 роки : Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 серп. 2025 р. № 1163 URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-ta-dorozhnoi-karty-realizatsii-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-na-2025-2030-roky> (дата звернення: 31.03.2026).
8. Про затвердження Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025–2030 роки та Плану заходів з реалізації Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025–2030 роки : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 листоп. 2025 № 1541. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptsii-profesiinoi-orientatsii-ta-kariernoho-konsultuvannia-u-systemi-osvity-ukrainy-na-2025-2030-roky-ta-planu-zakhodiv-z-realizatsii-kontseptsii-profesiinoi-orient> (дата звернення: 31.03.2026).

Основна література

1. Азюковський О., Павличенко А., Трегуб М., Пащенко О., Медведовська Т. Загальні питання професійної орієнтації молоді. *Grail of Science*. 2023. Т. 28. С. 348–356. DOI: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/1384> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Закатнов Д. Інформатизація професійної орієнтації та консультування з професійної кар'єри учнівської молоді: вітчизняні та зарубіжні практики. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації : збірник матеріалів*. 2024. С. 163–168. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740089/1/Zakatnov.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Індекс майбутнього: професійні очікування та розвиток підлітків в Україні. *Фундація Олени Зеленської* : вебсайт. URL: <https://zelenskafoundation.org/uk/future-index> (дата звернення: 31.03.2026).
4. Методичні рекомендації щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють профорієнтаційну роботу у закладах загальної середньої освіти, в тому числі з учнями з ООП / Розробник Ю. Косенчук. Київ : УІРО, 2022. 14 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/корууа_mr_proforiyentaczijna_ro_bota_5_5.pdf (дата звернення: 31.03.2026).
5. Нова українська школа : концептуальні засади реформування загальної середньої освіти. Міністерство освіти і науки України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Професійна орієнтація у Новій українській школі. 2020. 36 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczyia-profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20-.pdf (дата звернення: 31.03.2026).
7. Професії: професійна орієнтація у громадах, закладах освіти та на підприємствах : посіб. для учнів та учениць 8–9 класів ЗЗСО / А. Бяту, К. Борер, В. Вайдінгер, Н. Балабуст ; за ред. Н. Ветлі ; заг. ред. укр. версії Н. Протасової, В. Полторака, Ю. Молчанової, Я. Мозгової. Київ : Швейцарсько-український проєкт DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», 2026. 198 с.
8. Теоретико-методологічні засади формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи : монографія / З. В. Охріменко, О. Л. Морін, В. В. Сіпій, І. І. Ткачук, А. М. Шевенко ; за ред. З. В. Охріменко. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 108 с. DOI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746698/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%B%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.%20%28%D1%80%D0%B5%D0%B4.%20%D0%97.%20%D0%9E%D1%85%D1%80%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2C%20%D0%9D%D0%94%202023-2025%20%D1%80%D1%80.%29.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
9. Хоружа Л., Братко М., Гриневич Л. Інноваційні тренди у професійно-педагогічній освіті: кар'єрний радник для нової української

школи. *Неперервна професійна освіта: теорія та практика*. 2024. Вип. 3. С. 31–44. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50024/1/L_Khoruzha_M_Bratko_L_Hrynevych_CPETP_3_FPO.pdf (дата звернення: 31.03.2026).

Додаткова література

1. Дев'ять основних вимог для ефективної та етичної участі дітей. Save the Children International. 2021. 16 с. URL: <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Basic-Requirements-Ukrainian-Final.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Інструменти Europass. *Europass* : вебсайт. URL: <https://europass.europa.eu/uk> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Рамка компетентностей для культури демократії. Том 1 : Контекст, концепції та модель. [Б. м.] : Рада Європи, 2018. 89 с. URL: <https://rm.coe.int/rf-cdc-vol-1-/1680966746> (дата звернення: 31.03.2026).
4. About Jobs. *JOBS* : вебсайт. URL: <https://jobsproject.ro/about-jobs/> (дата звернення: 31.03.2026).
5. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). *European Union* : вебсайт. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01)) (дата звернення: 31.03.2026).
6. European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO). *European Commission* : вебсайт. URL: <https://esco.ec.europa.eu/en> (дата звернення: 31.03.2026).
7. Guidance: supporting youth to manage their careers. *Cedefop* : вебсайт. URL: <https://esco.ec.europa.eu/en> (дата звернення: 31.03.2026).
8. Hart R. Children's participation: from tokenism to citizenship. Florence : UNICEF Innocenti Research Centre, 1992. 41 p. URL: <https://participationpool.eu/wp-content/uploads/2020/05/Hart-R.-1992-Children-Participation-from-Tokenism-to-Citizenship.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
9. JOBS Romania – Job Orientation Training in Businesses and Schools in Romania. *Pädagogische Hochschule Zürich (PHZH)* : вебсайт. URL: <https://phzh.ch/en/about-phzh/topics-and-activities/projects/jobs-romania/> (дата звернення 31.03.2026).
10. Living & Learning democracy in school and at home. *Living-Democracy.com* : вебсайт. URL: <https://www.living-democracy.com> (дата звернення: 31.03.2026).
11. OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass. Paris : OECD, 2019. 12 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/concept-notes/OECD_Learning_Compass_2030_concept_note.pdf (дата звернення: 31.03.2026).
12. The Future of Jobs Report 2025. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025> (дата звернення: 31.03.2026).